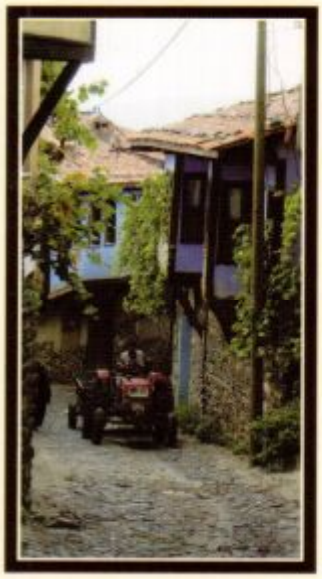

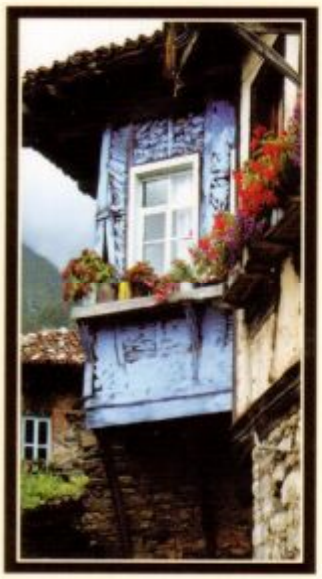

CUMALIKIZIK

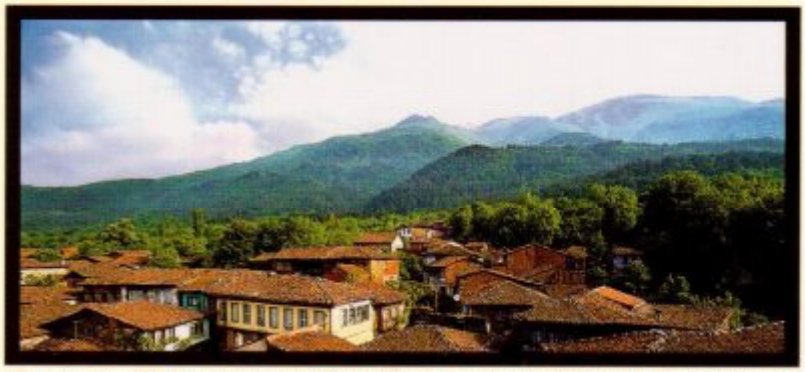

ZAMAN TÜNELİNDE KAYBOLMAYAN TARİH BEKÇİLERİ

zaman tünelinde kaybolmayan tarih bekçileri

cumalıkızık

Bursa Yıldırım Belediyesi
Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri Projesi

İmtiyaz Sahibi

Özgen KESKİN - Yıldırım Belediye Başkanı

Yayına Hazırlayanlar

Ersan TURAN • Emel ERDOĞDU • Figen BOYNİKOĞLU

Tasarım & Baskı

Adem KARAKOÇ - Ka Reklam&Tanıtım

www.kareklamtanitim.com - 0224 246 69 95

web

www.yildirim.bel.tr

e-posta

yildirim@yildirim.bel.tr

Cumalıkızık Turizm Stratejileri

- Panel ve Çalıştayı -

24 Mart 2012

Bursa Yıldırım Belediyesi tarafından Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı-BEBKA "Sanayi ve Turizmde Rekabet Gücünün Artırılması" 2010 yılı Mali Destek Programı kapsamında alınan hibe ile yürütülen "Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri-Cumalıkızık Projesi" faaliyetleri içerisinde yer alan "Cumalıkızık Turizm Stratejileri Panel ve Çalıştayı" 24 Mart 2012 tarihinde Cumalıkızık İlköğretim Okulu'nda gerçekleştirilmiştir.

Düzenlenen panel ve çalıştayda Yörenin Markalaştırma-Kültür Turizm İşbirliği çalışmaları doğrultusunda bölgeye özgü turizm çeşitlerinin geliştirilmesi, etkin tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yürütülmesi ve sektördeki hizmet kalitesinin artırılması yoluyla mevcut turizm potansiyelinin en üst seviyede değerlendirilmesi amacıyla strateji geliştirmek amaçlanmıştır.

PROGRAM AKIŞI

09:00 - 09:15	KAYIT			
09:15 - 12:30	ÇALIŞTAY	Konu Başlıkları • Cumalıkızık' ta Mevcut Durum • GZFT Analizi • Stratejiler		
12:30 - 13:30	ARA			
13:30 - 14:00	PROTOKOL KONUŞMALARI	• Proje Koordinatörü - Ersan TURAN • BEBKA Proje Birim Başkanı - Julide ALAN	• Cumalıkızık Köyü Muhtar - Ahmet KUŞ • Yıldırım Belediye Başkanı - Özgen KESKİN	• Bursa Kültür Turizm Müdürü - Ahmet GEDİK • Bursa Vali Yardımcısı - Mustafa KARSLIOĞLU
14:00 - 14:15	"CUMALIKIZIK'TA ZAYIFLAYAN DEĞERLER"		• Prof. Dr. Nilüfer ÖZGÜVENÇ	• Uludağ Üniv. Mimarlık Bölümü Başkanı - Nilüfer
14:15 - 14:30	"DÜNYA MİRAS ALANLARI VE KÜLTÜR TURİZMİ"		• Prof.Dr. Zeynep AHUNBAY	• İTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Yıldırım Belediyesi 3.Bin Yılda Yaşayan Osmanlı Köyü-Cumalıkızık Proje Danışmanı
14:30 - 14:45	"CUMALIKIZIK'IN SÜRDÜRÜLEBİLİR KÜLTÜRÜNÜN KORUNMASI NASIL OLMALI"		• Prof.Dr. Nevhiz TOKSOZLU	• Kentsel Kültür Üniv. Mimarlık Bölümü Bursa Alan Başkanı
14:45 - 15:00	"BURSA'NIN TURİZM GELECEĞİNDE CUMALIKIZIK ve TURİZM-YEREL KALKINMA İLİŞKİSİ İÇİN GÖRÜŞLER"		• Doç. Dr. Ferhan GEZİCİ KORTEN	• İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
15:00 - 15:15	"BAŞ TURİZMİ İÇİNDE CUMALIKIZIK'A YÖNELİK UYGULAMA MODELİ"		• Yrd.Doç.Dr. Ömer KAPKAN	• Trakya Üniv. Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi Bölümü
15:15 - 15:45	KAHVE ARASI			
15:45 - 16:00	"DÜNYA MİRAS KONUMUNDAKİ CUMALIKIZIK'IN AMBİYANS TURİZİMİ"		• Yusuf SURAL	• Bursa Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürü
16:00 - 16:15	"SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM'DE KAMU-STK İŞBİRLİĞİ		• Feridun TOPUZ	• TURSAB Güney Marmara Bölgesel Yürütme Kurulu Genel Sekreteri
16:15 - 16:30	"CUMALIKIZIK'IN GELECEĞİ: DÜNYA MİRASI SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ"		• Zühtü Ali BAYRAM	• Y. Mimar Şehir Plancısı, Cumalıkızık Sakinlerinden Bursa Yaşlıcası UNESCO Gezilik Danışmanı Üyesi
16:30 - 16:45	"GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE CUMALIKIZIK'TA FİZİKSEL YAPI VE TURİZM İLİŞKİSİ"		• Arş.Gör.Dr. Z.Sevgen PERKER	• Uludağ Üniv. Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
16:45 - 18:00	DEĞERLENDİRME			

PANEL KONUŞMACILARI

Prof. Dr. Nilüfer AKINCITÜRK • *Uludağ Ünv. Mimarlık Bölüm Başkanı – (Moderatör)*
"CUMALIKIZIK'TA KAYBOLAN DEĞERLER"

Prof.Dr. Zeynep AHUNBAY • *İTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü-Yıldırım Belediyesi 3.Bin Yılda Yaşayan Osmanlı Köyü-Cumalıkızık Proje Danışmanı*
"DÜNYA MİRAS ALANLARI VE KÜLTÜR TURİZMİ"

Prof.Dr. Neslihan DOSTOĞLU • İstanbul Kültür Ünv. Mimarlık Bölümü-Bursa Alan Başkanı
"CUMALIKIZIK'IN SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİMİNDE KADINLARIN ROLÜ "

Doç. Dr. Ferhan GEZİCİ KORTEN • İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Başkan Yrd.
"BURSA'NIN TURİZM GELECEĞİNDE CUMALIKIZIK ve TURİZM - YEREL KALKINMA İLİŞKİSİ İÇİN GÖRÜŞLER"

Yrd.Doç.Dr. Timur KAPROL • Trakya Ünv. Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi Bölümü
"DAĞ TURİZMİ İÇERSİNDE CUMALIKIZIK' A YÖNELİK KONAKLAMA MODELİ"

Vedat ATACAN • Bursa Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürü
"TARİHİ MİRAS KORUMACILIĞINDA CUMALIKIZIK VE ANDONG ÖRNEĞİ"

Feridun TOPUZ • TURSAB Güney Marmara Bölgesel Yürütme Kurulu Genel Sekreteri
"SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM'DE KAMU-STK İŞBİRLİĞİ

Zübeyde KOCABAY • *Y. Mimar Şehir Plancısı, Cumalıkızık Gönüllüsü, Bursa Tophane UNESCO Gençlik Derneği Üyesi*
"CUMALIKIZIK'IN GELECEĞE TAŞINMASINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK"

Arş.Gör.Dr. Z.Sevgen PERKER • *Uludağ Ünv. Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü*
"GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE CUMALIKIZIK'TA FİZİKSEL YAPI VE TURİZM İLİŞKİSİ"

Dr. Mimar Z. Sevgen PERKER

"GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE CUMALIKIZIK'TA FİZİKSEL YAPI VE TURİZM İLİŞKİSİ"

Giriş

Anadolu toprakları kültürel miras açısından oldukça zengin bir coğrafya tanımlamaktadır. Sözü edilen kültürel mirasın önemli bir bölümünü halk mimarisi örnekleri oluşturmaktadır. Halk mimarisinin en güzel örnekleri ise iklimsel ve yerel fiziksel özelliklerin yanı sıra geleneksel yaşam biçiminin esas alınması ile oluşturulan geleneksel konutlar ve bunların oluşturduğu mimari dokulardır. Geleneksel konutların ve sözü edilen konutlardan oluşan mimari dokuların kültürel miras unsurları olarak korunmaları ve yaşatılmaları, böylelikle gelecek nesillere doğru bir biçimde aktarılmaları gerekmektedir. Günümüzde geleneksel konut dokularının sürdürülebilir olmalarında ve korunmalarında turizmin önemli bir rolü bulunmaktadır.

Koruma – turizm dengesinin doğru kurulması ise geleneksel konutların geleceğe doğru aktarılabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı; fiziksel yapı – turizm ilişkilerinin geçmişten günümüze etkileşiminin geleneksel bir yerleşim üzerinde incelenmesi ile koruma – turizm dengesi konusundaki bilimsel çalışmalara katkı sağlanmasıdır. Çalışma kapsamında örnek yerleşim olarak Bursa'nın Cumalıkızık yerleşimi ele alınmaktadır. Cumalıkızık; 700 yıllık geçmişi ile günümüze olabildiğince korunarak gelen bir bölge olması ve bünyesinde Osmanlı sivil mimari örneği olan geleneksel konutları barındırması nedeniyle ülkemiz açısından büyük önem taşımaktadır. Cumalıkızık; sahip olduğu doğal, mimari ve yaşamsal değerler açısından uluslararası alanda da önem taşıyan bir yerleşimdir. Aynı zamanda keşfedilmesi ile birlikte başlayan ve süreç içinde geçirdiği çeşitli aşamalar sonucunda ülkemizin önemli turizm bölgelerinden biri olmaya adaydır. Bu bakımdan Cumalıkızık'ta fiziksel yapı – turizm ilişkilerinin irdelenmesi koruma – turizm dengesinin sağlanması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Kültür, kültürel miras, koruma, sürdürülebilirlik kavramları birbirleri ile yakından ilişkili olup kültürel mirasın gelecek nesillere doğru bir biçimde aktarılması açısından büyük önem taşıyan kavramlardır.

Kültür kavramının en geniş tanımı Taylor tarafından yapılmıştır. Taylor kültürü; bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun kazandığı (öğrendiği) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün olarak tanımlamaktadır [1].

Kültürel miras; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan, yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır [2]. Kültürel miras; değişik uygarlıkların sanat anlayışı, bilim ve teknik düzeyi, sosyal yaşamı hakkında somut veriler sağlayan ve korunmalarında kamu yararı görülen eşya ve yapıtları kapsamaktadır [3].

Sözlük anlamı ile koruma; tarih ya da sanat değeri taşıyan yapıların, doğal değerlerin ya da kent parçalarının yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli önlemlerin alınmasıdır [4]. Koruma; en genel ifadeyle; "kimliğimizin kültürel dayanağını oluşturan fiziksel tanıkların yaşatılması ve gelecek kuşakların da bu tanıklıktan yararlanabilmeleri için içerdikleri / sergiledikleri bilgileri yanılgıya neden olmayacak biçimde aktarmaya yönelik müdahalelerin tümü" olarak tanımlanabilmektedir [5]. Koruma kavramı çağdaş anlamda ele alındığında ise "günümüzün hızla değişen dünyasında, toplumun geleceğini biçimlendirecek belge niteliğindeki kültürel varlıkların, günümüzün yaşamı içinde de yer bulması sağlanarak, geleceğe taşınması amacını içeren bir düşünce" olarak tanımlanmaktadır [6].

Başarılı koruma uygulamaları;

- Kültürel miras açısından turizmin sürekli bir kaynak oluşturduğu, diğer bir ifade ile turizmin ekonomik getirilerinin kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunduğu,
- Koruma – kullanma dengelerinin doğru kurulduğu,
- Yaşatarak koruma kavramının desteklendiği uygulamalardır.

Sürdürülebilirlik, sahip olunan doğal ve yapma çevre kaynaklarının korunması ve kullanılması arasındaki denge ve uyumu araştıran bir kavramdır [7].

Turizm kavramının kapsamlı bir tanımı Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği tarafından yapılmıştır. Sözü edilen tanıma göre turizm; İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki, olağan gereksinimlerini karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve seyahatleri kapsamında genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür [8]. Turizm, ana sermayesi doğa ve kültür olan, insanların yeni yerler görerek tanımak, yeni deneyimler kazanmak, diğer insanlar, çevreler, yaşam ve davranış biçimleriyle iletişim halinde olarak kendi kültürlerini geliştirmek, eğlenmek ve dinlenmek gibi amaçlarla gerçekleştirdikleri seyahat hareketleri olarak tanımlanabilmektedir [7].Turizmde çekicilik en önemli faktördür. Çekicilik kaynaklarına göre kıyı – deniz turizmi, kış turizmi, kırsal turizm, yayla turizmi, ekoturizm, inanç turizmi ve kültürel turizm gibi çok çeşitli turizm türleri ve turistik etkinlikler söz konusu olmaktadır [9].Hizmetler sektörü içinde yer alan turizmin günümüzde önemli bir endüstri haline geldiği ve özellikle gelişmekte olan ülkelerin ödemeler dengesindeki açıkları kapatmakta turizmi başlıca araç olarak değerlendirdikleri görülmektedir.Söz konusu durum turizmin bir ülkenin ekonomik anlamda gelişmişlik düzeyi hakkında fikir verecek önemli bir unsur olduğunu göstermektedir [8].

Kültür turizmi; kültürel kaynaklar üzerine kurulmuş olup, belirli bir yöreye ait kültürel varlıkları konu alan turizm türüdür. Bir yöredeki kültürel kaynakları doğuran ise o yöreye ait toplumsal yaşam biçiminin oluşturduğu kültürdür. Kültür kavramının kapsamına paralel bir şekilde kültür turizmi kavramı şekillenmekte; bu bakımdan kültür turizmi çeşitli turizm etkinliklerini içinde

barındıran geniş bir kavram olarak ele alınabilmektedir. Özgüç'e göre kültür turizmi kaynakları arasında özgün mimari doku, geleneksel yaşam ve üretim biçimleri, dini özellikler, mutfak kültürü ve sanat etkinlikleri yer almaktadır. Doğaner ise din, dil, giyim, mutfak, gelenek, müzik, dans, folklor, arkeolojik yapı ve alanlar, tarihi yapı ve alanla, sanat eserleri ve sosyo – kültürel mirası kültür turizmi kaynakları arasında ele almakta ise de daha çok mimari yapılara vurgu yapmaktadır [8, 10].

Kültür turizmi; Dünya Turizm Örgütü tarafından, eğitim, sanat, festival ve etkinliklere katılma, anıtları ve sit alanlarını ziyaret etme, doğayı ve folkloru inceleme ya da dini ziyaretler gibi etkinlikleri kapsayan turizm türü olarak tanımlamaktadır. Kültür turizminin diğer turizm türlerinden en belirgin farkı öğrenme amaçlı gerçekleştirilmesidir. Kültür turizmi ulusların sahip olduğu kültürel değerlerin tanıtılmasında, böylelikle yerelden evrensele yayılan bir kültürel miras algısının oluşturulmasında büyük önem taşımaktadır. Kültür turizmi önemli ölçüde korunmuş yerel kimliğe ve özgün özelliklere bağlıdır. Korunmuş yerel kimlik ve özgün özellikler ise hem somut hem de somut olmayan kültürel mirası kapsamaktadır [11].

Kültür; insanların düşünce, davranış ve yaşayışları ile bunlara bağlı olarak oluşturdukları unsurlar olarak ele alındığında, herhangi bir bölgenin kültür turizmine açılmasının yalnızca o bölgede yer alan fiziksel, tarihsel, mimari değerlerin ziyaret edilmesi anlamına gelmediği, aynı zamanda sözü edilen bölgedeki yaşam biçiminin de kültür turizmi kapsamında gözlenmesi ve öğrenilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle dünya toplumlarının yerelden evrensele kültürel mirasın önemini kavramalarına paralel olarak gelişen kültür turizminin kapsamında, tarihi ve mimari açıdan önem taşıyan yapı ve yerleşimlerin ziyaret edilmesinin yanı sıra ziyaret edilen bölgenin el sanatlarının, yemek kültürünün, gelenek ve göreneklerinin incelenmesi büyük önem taşımaktadır [11].

Kültür turizmi;

- Yerelden evrensele kültürlerin öğrenilmesine olanak tanımaktadır.
- Toplumdaki farklı kültürel yapı özelliklerini, genel kültürel yapı özelliklerine ekleyerek ulusal anlamda, uluslardaki farklı kültürel özellikleri birbirine ekleyerek ise evrensel anlamda kültüre katkıda bulunmaktadır.
- Somut ve somut olmayan kültürel değerler, turizm kanalı ile elde edilen gelir nedeniyle ekonomik açıdan ilave bir değer kazanmaktadır.
- Kültürel mirasa sahip olan alanlarda istihdam oluşturmaktadır.
- Mevsimlik olmaması nedeniyle tüm yıla yayılabilmekte ve bu yönüyle turizmde süreklilik oluşturmakta, turizmin zamana • yayılmasına olanak tanımaktadır.
- Turistik ürünlerin çeşitlendirilmesinde ve evrensel anlamda markalaştırılmasında etkili bir araçtır.
- Elde edilen gelir sayesinde kültürel varlıkların korunmasına katkıda bulunmaktadır [9].

Kırsal alanlar; nüfus yoğunluğu düşük, ekonomisi genelde tarıma dayalı olan, geniş aile tipinin sahip olduğu geleneksel yaşantıyı büyük ölçüde sürdüren, komşuluk ilişkilerinin yoğun olduğu, ekonomik, toplumsal ve kültürel değişme süreci genellikle kentlerden daha farklı seyreden bölgeler olarak tanımlanabilmektedir. Kırsal alanlar; toplumların geleneksel değerlerini yansıtmaları ve toplumsal mirasın gelecek nesillere aktarılabilmesi açısından önem taşımaktadırlar. Bu bakımdan söz konusu alanların korunmalarının ve sürdürülebilir olmalarının sağlanması gerekmektedir [7].
Kırsal miras kavramı ise temelde kırsal alanlarda yer alan mimari mirası ifade etmektedir. 1977 yılında gerçekleştirilen Granada Sempozyumu'nda kırsal miras, yapı ve yapı gruplarının, tarihsel, arkeolojik, biçimsel, bilimsel ve sosyal değerlerinin tarım, ormancılık, hayvancılık ve balıkçılık gibi aktiviteler ile ilişkilendirilerek, arazide tutarlı bir biçimde birbirlerine entegre edilmeleri olarak tanımlanmaktadır. Sözü edilen sempozyumda kırsal miras için, göç nedeniyle nüfusun azalması, turizmin kırsal miras kapasitesinin çok üstünde desteklenmesi ve yabancılaşma gibi risk faktörleri olduğu belirtilmektedir. 1985'te, Avrupa Konseyi ülkeleri tarafından kabul edilen Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi'nde de kırsal mirasın korunmasına ilişkin maddeler yer almaktadır. Sözü edilen belgede kırsal mirasın korunması ile ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan geliştirilmesinin önemine değinilmektedir [7].

Kırsal turizm; kırsal alanlardaki mevcut kaynakların işletildiği, yeni iş olanaklarının ortaya çıkarıldığı, kırsal çevrenin ve kültürün korunmasını katkıda bulunan, yerel halkın katılımı ile geleneksel değerlerin günümüze ve geleceğe ulaştırılmasına araç olan sürdürülebilir bir turizm türüdür. Kırsal turizm alandaki temel ekonomik aktiviteleri tamamlayan, tarımsal üretimi ve yerel ürünlerin kullanımını destekleyen, yerel aktivitelere katılımı sağlayan bir turizm türüdür. Kırsal turizmde tarımsal üretim önemli bir rol oynamaktadır [7].

Sürdürülebilirlik kavramı fiziksel açıdan ele alındığında; yapısal ve kentsel olmak üzere iki başlık altında incelenebilmektedir. Yapısal Sürdürülebilirlik; içinde yaşadığımız yapıların günlük ihtiyaçlara cevap vermenin dışında, enerji korunumu sağlaması, kullanılan yapı malzemelerinin uzun ömürlü olması ve düzenli bakım yapılması ile mümkün olmaktadır. Bu sayede yapıların uzun vadede kullanılabilmesi sağlanmakta ve ekonomik kazanç elde edilmektedir. Kentsel Sürdürülebilirlik; yapısal sürdürülebilirliğin sağlanmasının yanı sıra, çevreye duyarlı tasarım, araştırma ve uygulamaların, doğa ile ilişkili proje çalışmalarının yapılması ile mümkün olmaktadır [12].

Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi; kentleri oluşturan fiziksel ve sosyal ilişkiler arasında sürdürülebilir bir ilişkinin olmasına bağlıdır [13]. Kentlerimizde sosyal yapı ile fiziksel yapı etkileşiminin en güzel gözlemlendiği yapılar geleneksel konutlardır. Aynı zamanda kültürel mirasımız olan bu yapıların korunarak geleceğe aktarılmaları sürdürülebilir kentsel gelişmenin ön koşullarından biri olarak görülmelidir. Turizm ise kentleri oluşturan sosyal ve fiziksel yapı üzerinde etkili olan bir hareketlilik tanımlamaktadır. Bu bakımdan kentsel gelişme açısından kültür mirası, koruma, turizm ve sürdürülebilirlik birbirinden ayrılmaz unsurlar olarak görülmelidir.

Günümüzde kültürel ve doğal mirasın geçmişten gelen ve gelecek nesillere aktarılması gereken önemli unsurlar olduğu dünya çapında kabul gören bir düşünce biçimidir. Ayrıca kültürel ve doğal mirasın korunması yerelden evrensele geniş bir çerçeve içinde tüm toplumların sorumluluk alanına girmektedir. Turizm etkinlikleri ise bir yandan sözü edilen miras unsurlarının yerelden evrensele tanıtılmasına ve böylelikle evrensel bir kültür mirası algısının oluşturulmasına, diğer yandan sağlanan gelirler ile kültürel ve doğal mirasın korunmasına katkıda bulunmaktadır. Turizm etkinliklerinin sürdürülebilir olması bu bakımdan büyük önem taşımaktadır. Turizmin sürdürülebilir olması ise kültürel ve doğal mirasın sürdürülebilir olmasına bağlıdır. Miras kaybedildiğinde hem geçmiş dönemin önemli kültür unsurları kaybedilmiş olacak hem de turistin ziyaret edebileceği, özgün ve turizm açısından önemli olan kültürel ve ekonomik potansiyel kaybedilmiş olacaktır. Sözü edilen karşılıklı ilişki bakımından turizm etkinliklerinin sahip olunan kültürel ve doğal değerlere zarar vermesi kabul edilemez bir durum olarak görülmelidir [14].

Doğal çevre kaynakları sınırlı olmaları nedeniyle, yapma çevre kaynakları (kültürel miras) ise kültürel gelişimi yansıtmaları ve özgün olmaları nedeniyle korunması gereken değerlerdir. Turizm türleri ise hem doğal hem de yapma çevreyi kaynak olarak kullanması bakımından sürdürülebilirlik ile yakından ilişkilidir. Sürdürülebilir turizm gelişimi ise kullanıcıların gereksinim ve taleplerini dikkate alan, nüfusa ve turizm alanının taşıma kapasitesine uygun turizm türlerinin, altyapının ve servislerin hazırlanmasını ve uygulanmasını içermektedir. Doğal ve yapma çevrelerin varlığı ve korunmaları turizmin sürdürülebilir olmasının da ön koşuludur [7].

Dünya Turizm Örgütü'nün tanımlamasına göre sürdürülebilir turizm gelişimi, bir yandan gelecek için fırsatları arttıran ve koruyan, diğer yandan turistlerin ve ev sahibi halkın gereksinim ve taleplerini karşılayan nitelikte olmalıdır. Bu bağlamda sürdürülebilir turizm, kültürel bütünlüğü, ekolojik yapıyı, biyolojik çeşitliliği koruyan; ekonomik, sosyal ve estetik gerekliliklerı yerine getiren turizmdir [7].

Kültürel varlıkların turizm açısından çekici olması ve eğitim amacıyla kullanılması bir yandan bölgenin kalkınmasına katkıda bulunurken diğer yandan koruma açısından bir takım riskler oluşturmaktadır. Bu nedenle koruma – kullanma konusunda birtakım standartların belirlenmesinin gerekliliği öne çıkmaktadır. Koruma – kullanma dengelerinin ele alındığı ve sürdürülebilir turizm kavramının vurgulandığı Koruma Alanlarında Sürdürülebilir Turizm İçin Avrupa Beyannamesi yol gösterici bir belge niteliği taşımaktadır. Beyanname kapsamında koruma alanlarında sürdürülebilir turizm gelişiminin çerçevesi ve ilkeleri ortaya konmuştur [7].

Kültür turizminin doğru biçimde gerçekleştirilebilmesinin ön koşullarından biri ziyaret edilecek yapı ya da yerleşimin fiziksel durumunun sağlıklı olması, diğer bir ifade ile turizm etkinliklerini fiziksel olarak karşılayabilecek potansiyelde hazır bulunmasıdır. Fiziksel durumu sağlıklı olmayan bir yapı ya da yerleşimin turizme açılması ancak fiziksel eskimeyi / yıpranmayı hızlandıracaktır. Diğer yandan özellikle ülkemizde yer alan ve kültürel mirasımızın önemli parçaları olan geleneksel yapıların / konutların fiziksel durumlarının sağlıklı hale getirilmesinin uzun soluklu bir süreç olduğu ve yüksek maliyetler ile gerçekleştirilebildiği bilinmekte, sözü edilen sağlıklaştırma süreçlerinin gerçekleştirilmesi konusu yalnızca mülk sahiplerine bırakıldığında önemli sorunlar ile karşılaşılması da kaçınılmaz olmaktadır. Bu bakımdan kültür turizminden elde edilecek ekonomik kaynaklar (gelir) büyük önem taşımaktadır. Bu yönüyle kültür turizmi, kültür mirasının korunmasında önemli payı olan ekonomik sorunu azaltabilecek ya da tamamen yok edebilecek nitelikte önemli bir araçtır [11].

Kültürel turizm aynı zamanda kültürel mirasın yerelden evrensele bir yelpazede öneminin kavranmasına da aracı olmaktadır. Bu yönüyle kültür turizmi toplumların sahip oldukları kültür mirası envanterinin korunmasına yönelik çalışmalara da katkıda bulunmakta, özellikle kültürel mirasın öneminin kavranması, korunmasına yönelik bilincin oluşturulması ve yaygınlaştırılması, korumada halk katılımının sağlanması gibi konular açısından önemli bir araç niteliği taşımaktadır [11].

Kültürel Miras ve Turizm Alanı Olarak Cumalıkızık'ın Önemi ve Özgün Özellikleri

Kırsal mimarinin önemli örneklerinden olan Cumalıkızık, Osmanlı'nın Bursa'da egemenlik kurmasının ardından Kayı Boyu Türkleri'nden Kızıklar'ın kurduğu yedi köyünden biridir. Cumalıkızık, geleneksel yaşam biçimi, doğal güzellikleri, tarihi anıtları, organik sokak dokusu ve özgün sivil mimari örneği olan geleneksel konutları ile ulusal ve uluslararası alanda kültürel miras olarak önem taşıyan bir yerleşimdir.

Bursa kent merkezine yaklaşık 12 km uzaklıkta olan Cumalıkızık Yerleşimi, Uludağ'ın kuzey yamaçlarında konumlanmıştır. Muhtarlıktaki 1685 tarihli vakfiye belgesine göre Orhangazi Vakfiyesi'ne bağlı bir vakıf köyü olarak kurulmuştur.

Cumalıkızık Yerleşkesi'nde bulunan geleneksel konutlar, Osmanlı sivil mimarisinin özelliklerini gösteren ve aynı zamanda halk kültürünün bir yansıması olan yapılardır. İki ya da üç katlı olan geleneksel konutların zemin katları ahşap hatıllı moloz taş duvar, üst katları ise kerpiç dolgulu ahşap iskelet sistem ile oluşturulmuştur. Beşik ve kırma çatı formuna sahip olan konutların çatı örtü malzemesi alaturka kiremittir. Cephelerde ise daha çok çivit mavi, yeşil, sarı, beyaz gibi renkler izlenmektedir.

Cumalıkızık geleneksel konutlarına çift kanatlı ahşap avlu kapılarından girilmektedir. Avluların etrafı ahşap hatıllı moloz taş duvar ile çevrili, döşemeleri ise toprak veya kayrak taşı kaplıdır. Konutların zemin katlarında ahır, depo, samanlık, wc ve mutfak gibi servis mekânları bulunmaktadır. Zemin katlarda yer alan avlularda üst katlara ulaşmayı sağlayan merdivenler de yer almaktadır. Cumalıkızık'daki üç katlı konutların alçak tavanlı ara katları "Kışlık", yüksek tavanlı üst katları ise "Yazlık" olarak isimlendirilmektedir. Ara kat, bazen zemin kattaki ahşap hatıllı taş duvarın yükseltilmesi ile bazen de zemin kat duvarı üzerine kerpiç dolgulu ahşap iskelet duvar kurgulanması ile oluşturulmuştur. Ancak kat pencereleri sert kış koşullarına uygun biçimde, üst katlara oranla daha küçük düzenlenmiştir. Odaları genellikle sokağa cephe veren ara katlarda çıkma bulunmamaktadır.

Geleneksel Cumalıkızık konutlarının üst katları ise oda ve sofa birimlerinden oluşmaktadır. Söz konusu katlar kerpiç dolgulu ahşap iskelet yapım sistemi ile oluşturulmuştur. Sofanın boyutları, oda sayısı ve biçimlenişe; yönü ise iklim ve manzaraya bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Cumalıkızık geleneksel konutlarının bazılarında sofa mekânı hem odalar arası geçişi sağlamakta, hem de barındırdığı mutfak nişi ve sedirler ile değişik işlevlere yanıt vermektedir. Sofadan ulaşılan odalarda sedirler ve günümüzde kullanıma kapatılmış olan ocaklar bulunmaktadır. Alt katlarda arazi formuna uyumlu olan mekânlar, üst kat odalarında sokağa doğru yapılan çıkmalar ile dikdörtgen ve kareye yakın formlara dönüşmüştür. Yerleşim alanı yaklaşık 15 hektar olan Cumalıkızık'ta geleneksel konutların dışında, cami, hamam, iki anıtsal çınar ağacı ve caminin doğu cephesinde yer alan tarihi çeşme bulunmaktadır. Yerleşimde bir de etnoğrafik ürün ünitesi yer almaktadır. Yerleşimde 1912 yılında yapıldığı sanılan iki de şadırvan bulunmaktadır.

Cumalıkızık'da geleneksel yaşam ve komşuluk ilişkileri halen canlılığını sürdürmektedir. Yerleşimde el becerilerinin gelişmiş olduğu bilinmektedir. Cumalıkızık geleneksel, tarihi, mimari ve doğal değerlere sahip bir yerleşimdir [15, 16, 17]. Bu bağlamda Cumalıkızık'ta turizm açısından çekici olan yerel ve kültürel değerler;

- Tarihi yapı
- Fiziki Doku - Mimari yapı
- Doğal güzellikler
- Tarımsal özellikler
- El sanatları
- Mutfak kültürü
- Geleneksel yaşam biçimi, yöre halkı olmak üzere sıralanabilmektedir.

Geçmişten Günümüze Cumalıkızık'ta Değişim ve Turizm İle İlişkiler

Bir toplumun sosyal sistemi içindeki kurumların, sosyal rol kalıplarının ve insanlar arasındaki ilişkiler ağının değişmesi olarak tanımlayabileceğimiz sosyal değişme; tüm toplumların yaşadığı kaçınılmaz bir süreçtir. Icatlar, keşifler, teknoloji, fikirler, inançlar, endüstriyel gelişme ve değişmeler, nüfus artışı ve nüfus baskısı, kültürel etkileşimler ya da doğal afetler gibi insanın kontrol edemeyeceği birtakım olaylar sosyal değişme nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır [18, 19, 20]. Tüm toplumlarda hızı aynı olmamakla birlikte yaşanan sosyal değişme ülkemizde özellikle 1950'li yıllardan sonra sanayileşme hareketleri ile ivme kazanmış ve hızlı kentleşme gündeme gelmiştir. Değişen üretim ilişkileri, teknolojik yenilikler ve insanlar arası ilişkiler ağında meydana gelen farklılaşmalar fiziksel çevreye doğrudan yansımıştır. Bu durumdan özellikle kent içlerinde ya da kentsel alana yakın bölgelerde yer alan geleneksel konutların etkilenmesi kaçınılmaz olmuştur. Gereksinim ve istekleri hızla farklılaşan geleneksel konut kullanıcılarının isteklerine yanıt alamadıkları geleneksel konutları terk etmeye başladıkları görülmektedir. Söz konusu süreçte konutunu çeşitli nedenler ile bırakamayan kullanıcıların ise geleneksel konutları fiziksel ve işlevsel bakımdan değiştirmeye başladıkları izlenmektedir [21].

Ülkemizde sanayileşme sonrası sergilenen yapıya paralel olarak Cumalıkızık'ta da birtakım değişimler olduğu görülmektedir. 1950'li yıllara kadar ağırlıklı olarak kestane üretimi ve satışından elde edilen gelir yerleşimin temel ekonomik kaynağı iken halk arasında kestane kanseri olarak bilinen hastalığın ortaya çıkmasıyla Cumalıkızık'ın tarımsal ekonomisi önemli ölçüde zarar görmüştür. Bu süreçte ülkede yaşanan sanayileşme hareketlerine paralel olarak Bursa kent merkezinde sanayinin oluşturduğu istihdam olanağı ile yerleşimin genç nüfusu kent merkezine göç etmeye başlamıştır. Sözü edilen dönemde Cumalıkızık'ta turizm etkinliklerinin varlığından söz etmek çok da olanaklı değildir. Yerleşimin özelliklerinin fark edilmesi ise Cumalıkızık'ın öncelikle akademik çalışmalara konu edilmesini sağlamış, ardından yerleşimin korunması, geliştirilmesi ve geleceğe aktarılması kapsamında çeşitli kurum ve kurumlarca çok sayıda proje ve uygulama yapılması gündeme gelmiştir. Son yıllarda ise Cumalıkızık'ın çeşitli dizilerde set olarak kullanıldığı görülmektedir. Cumalıkızık'ın fark edilmesi ile başlayan sürecin yerleşimin sosyo – kültürel, ekonomik ve fiziksel dinamikleri üzerinde çeşitli etkileri olduğu görülmektedir. Cumalıkızık'ta yaşanan, yerleşimin fark edilmesi ile başlayan ve hızla seyreden değişim sürecinin evreleri ise aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir:

- Cumalıkızık Hakkında Yazılan İlk Yüksek Lisans Tezi (1979, Yazar: Recayi Coşkun)
- Cumalıkızık'ın Doğal ve Kentsel Sit Alanı İlan Edilmesi (1981)
- Cumalıkızık'ta Bulunan Yapıların Tescil İşlemlerinin Tamamlanması (1990)
- Yıldırım Belediyesi – Cumalıkızık 92 - Geçmişimiz İçin Geleceği Arayanlara Merhaba" Çalışmaları (1992)
- Cumalıkızık Koruma Amaçlı İmar Planının Onaylanması (1993)
- Bursa Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Cumalıkızık Koruma Yaşatma Projesi (1998)
- 3. Bin Yılda Yaşayan Osmanlı Köyü Projesi (2007)
- Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin UNESCO Çalışmaları (2010)
- Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri Projesi (2011)
- Çeşitli Akademik Çalışmalar (Tezler, Araştırma Projeleri vb.)
- Cumalıkızık'ta Dizi Çekimleri Süreci

Cumalıkızık sahip olduğu kültürel ve doğal özellikler nedeniyle turizm etkinlikleri açısından oldukça önemli bir potansiyele sahiptir. 1950'li yıllardan bu yana yaşanan değişim, zaman içinde yerleşimde turizm etkinliklerinin başlamasını ve giderek yaygınlaşmasını beraberinde getirmiştir. Turizm etkinliklerinin yaygınlaşması ise ticarete yönelik kullanımların artmasını, bu durum ise fiziksel yapının; alan kullanımı genelinde ve geleneksel konutlar özelinde değişmesine neden olmuştur. Sözü edilen süreç halen devam etmektedir. Günümüzde Cumalıkızık bir yandan kültürel turizm kapsamında ele alınabilecek etkinliklere sahne olurken diğer yandan medyatik turizm olarak nitelendirilebilecek bir turizm türüne ev sahipliği yapmaktadır.

Turizm etkinliklerinin Cumalıkızık'ın fiziksel yapısında meydana getirdiği değişiklikler ortak kullanım alanlarında oluşan değişiklikler ve geleneksel konutlar özelinde oluşan değişiklikler olmak üzere iki başlıkta ele alınarak incelenebilmektedir.

Bu bağlamda ortak kullanım alanlarında;

- Ev ve el ürünlerinin satışına olanak veren birimler oluşturulduğu (özellikle giriş meydanında),
- Mutfak ürünlerinin satışına ve yenmesine olanak verecek çeşitli birimler oluşturulduğu görülmektedir.

Geleneksel konutlar özelinde ise;

- Geleneksel konutların avlularında gözleme vb. mutfak ürünlerinin üretiminin izlenmesine ve satışına olanak tanıyacak biçimde düzenlendiği,
- Geleneksel konutların tamamının ya da bir bölümünün (özellikle avlularının) lokanta olarak hizmet vermeye başladığı,
- Geleneksel konutların tamamının ya da bir bölümünün konaklama hizmetinde kullanılmaya başlandığı,
- Birkaç geleneksel konutun alt katında önceden var olan ancak uzun süre kullanılmayarak atıl durumda kalan dükkan birimlerinin yeniden işlev kazandığı görülmektedir.

Sözü edilen değişiklikler Cumalıkızık'ta süregelen turizm etkinlikleri nedeniyle yeni fiziksel gereksinim ve isteklerin ortaya çıktığını göstermektedir. Bu bağlamda turizm etkinliklerinin getirdiği fiziksel gereksinim ve isteklerin tanımlanması gerekliliği doğmaktadır.

Sözü edilen fiziksel gereksinim ve istekler;

- Ortak kullanım alanlarında yapılacak satışlar için sergi ve satış birimlerinin oluşturulması,
- Ortak kullanım alanlarında yapılacak yeme – içme aktiviteleri için birimlerin oluşturulması,
- Geleneksel konutların kısmen ya da tamamen işlev değiştirmesi, farklı kullanıcıların kullanımına açılması, yapıların özgün durumunda mevcut olmayan bazı mekanların yapı içine dahil edilmesi (pansiyon ve lokanta işlevi için gerekli mutfak, tuvalet, banyo gibi ıslak hacimler, satış için gerekli dükkan vb.), ilgili altyapının iyileştirilmesi,
- Geleneksel konutların kısmen ya da tamamen işlev değiştirmesi kapsamında konutun mevcut mobilya düzeninin değiştirilmesi şeklinde sıralanabilmektedir.

Yukarıda sıralanan maddeler birer tasarım konusu olup önemli kültür mirası örneği olan Cumalıkızık'ta nasıl ve ne şekilde yer alacakları büyük önem taşımaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Kültürel mirası barındıran kırsal alanlar toplumlara ilişkin mimari kültürün ve geleneksel yaşam biçiminin gözlenebileceği değerli bölgelerdir. Bu yönleriyle tarihsel belge niteliğindedirler. Bu bakımdan korunmaları ve geleceğe aktarılmaları önem taşımaktadır. Kültürel mirası barındıran kırsal alanların korunmaları ve geleceğe aktarılmaları ise pek çok etkenin yanı sıra özellikle ekonomik açıdan kendi kendine yetmeleri ile yakından ilişkilidir. Günümüzde sözü edilen bölgelerde ekonomik açıdan çoğunlukla mevcut tarımsal yapının yeterli olmadığı görülmekte, sözü edilen durum ise kırsal alanda yer alan kültür mirasını korumayı zorlaştırmaktadır. Doğru ilkeler ve uygulamalar ile gerçekleştirilecek turizm etkinlikleri ise yapacağı ekonomik katkılar ile kırsal alanlarda yer alan kültür mirasının ve geleneksel yaşam biçiminin sürdürülmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Ayrıca turizm etkinliklerinin tarımsal üretimin iyileştirilmesine de katkıda bulunduğu görülmektedir. Tüm bunlar dikkate alındığında doğal ve kültürel değerlerin, ekolojik dengenin sürdürülebilir olduğu turizm etkinliklerinin kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunacağı söylenebilmektedir.

Cumalıkızık'ta geçmişten günümüze turizm konusunda yapılan anket vb. çalışmalar ile yerleşimde çeşitli zamanlarda gerçekleştirilen gözlem ve görüşmeler halkın pansiyonculuk konusunda bilgili ve fazla istekli olmadığını, ancak el ve ev ürünlerinin pazarlanması konusunda istekli olduklarını göstermektedir. Diğer yandan Cumalıkızık'ta yapılan gözlem ve görüşmeler ile halkın bir bölümünün turizm etkinlikleri nedeniyle yerleşimi ziyarete gelen turist profili konusunda hassas olduğu, yerleşimin ve yerleşimde süren yaşam biçiminin özgün özelliklerinin sürdürülebileceği turizm etkinliklerini arzu ettikleri de tespit edilmiştir.

Bilindiği gibi sosyal değişme, doğası gereği fiziksel ortamı değiştirmekte, değişen fiziksel yapı ise yeniden dönerek sosyal yapıyı etkilemekte ve değiştirmektedir. Sözü edilen etkileşim geleneksel çevrelerin turizme açılmasının önemle ele alınması ve planlanması gereken bir süreç olduğuna işaret etmektedir. Geleneksel dokularda turizm adına yapılacak olan tüm fiziksel değişmelerin kısa – orta – uzun vadede dönüp sosyal yapıyı değiştireceğinin bilincinde olunması gerekmektedir. Kültürel ve kırsal turizm kapsamında yöreyi ziyaret edecek olan turistlerin yöredeki özgün yaşam biçimini, gelenek ve görenekleri, adetleri, yemek kültürünü, el sanatlarını ve mimari özellikler gibi kültür unsurlarını görmeye ve öğrenmeye geldiklerinin dikkate alınması ve kültürel miras koruma açısından da sayılan özelliklere zarar verilmemesinin sağlanması hedeflenmelidir. Son yıllarda Cumalıkızık'ta yerli dizilerin çekimi nedeniyle geçici bir turizm hareketlenmesi söz konusu olmuştur. Söz konusu süreçte dizi filmlerin çekildiği seti ve oyuncuları görme amacıyla yerleşime gelen yerli turistlere yöresel ev ve el ürünlerinin pazarlanmasıyla gelir elde edildiği görülmektedir. Dizi çekimleri az sayıda geleneksel konut sahibinin de dizi seti olarak kullandırdıkları evleri sayesinde gelir elde etmelerine olanak tanımıştır. Ancak sözü edilen turizme dayalı ekonomik hareketlilik

Cumalıkızık'ın kimliğini de tehdit etme riski oluşturmuş, yerleşimin ismi dahi yerli turistler tarafından farklı anılmaya başlanmıştır. Bunun en önemli nedeni Cumalıkızık'a gelen turist kitlesinin yerleşimi görme, kültürel özelliklerini tanıma amaçlı bir turist profili sergilemeyişidir. Yerleşimin özgün kültürel özelliklerinin ve sahip olduğu doğal güzelliklerin değerini bilmeden, yalnızca dizi oyuncularını görmeye gelen turist profilinin ekonomik açıdan katkıda bulunurken Cumalıkızık'ın sosyal ve fiziksel

yapısına kısa vadede zarar vereceği açıktır. Sözü edilen turist grubunun talebi ile bu süreçte el ve ev ürünlerin dahi sunumunun değiştiği (üzerinde Cumalıkızık değil Kınalı Kar yazan havlular vb. satışı gibi) görülmektedir. Bunlar Cumalıkızık'ın sahip olduğu özgün yerel kimliği tehdit eden unsurlardır. Böylesi tehditlerin artmaması bakımından Cumalıkızık için turizm etkinliklerinin neler olabileceğine dair bir planlama ve uygulamanın hızla ve disiplinlerarası bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda yerel halkın yalnızca kültürel mirasın korunması konusunda değil Cumalıkızık için uygun turizm etkinliklerinin neler olabileceği ve halkın sözü edilen etkinliklerde nasıl aktif roller üstlenebileceği konusunda hızla eğitilmesi gerekmektedir. Kültürel mirasın yerelden evrensele yayılan bir yelpazede tanıtımının sağlanması önem taşımaktadır. Ancak kültürel mirasın tanıtılması amacıyla yapılan tüm etkinliklerin gerek yerel – geleneksel değerlere gerekse özgün mimari değerlere zarar vermeden yapılması esas amaç olmalıdır. Bu da konunun hassasiyetle ve disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Yerelden evrensele kültürel miras olarak ele alınabilecek unsurların tamamında özgün fiziksel yapının korunması ile turizm etkinliklerinin yaygınlaştırılması zaman yönetimi açısından karşılaştırmalı olarak ele alınması gereken bir konudur. Kültürel miras bakımından önem taşıyan herhangi bir alan ya da yapıda korumanın zaman yönetimi ile aynı alan ya da yapıda turizm etkinliklerinin arttırılması ve yaygınlaştırılmasına ilişkin zaman yönetimi birbirleriyle ilişkili olarak, doğru biçimde planlanmalıdır. Fiziksel yapı korunmadan ve gerçekleştirilecek turizm etkinliklerine yanıt verebilir hale getirilmeden yapılacak her yaygın tanıtım girişimi ancak fiziksel yapının bozulmasını hızlandırabilir.

Turizme, kültürel zenginliğin ve özgünlüğün korunması için bir araç olarak bakılmalıdır. Turizm bir yandan yerel kalkınmaya katkıda bulunurken ya da yerel kalkınmayı sağlarken diğer yandan yerel halkın yaşam kalitesini arttırma potansiyeline de sahiptir. Bu potansiyel yerinde ve doğru biçimde kullanılmalıdır.

Cumalıkızık'ta özgün fiziksel yapının oluşmasında sosyal, kültürel ve ekonomik yapı etkili olmuştur. O halde değişmesinde de etkisi olacaktır. Buradan hareketle turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel yapıyı değiştireceği; değişen ekonomik, kültürel ve sosyal yapının yeniden Cumalıkızık'ın fiziksel yapısını dönüştüreceği dikkate alınmalı, sözü edilen değişim sürecinin kültürel mirasın korunması açısından doğru planlanmalı ve uygulanmalıdır. Bu bağlamda gerçekleştirilecek çalışmalara yerel halkın katılımı sağlanmalı ve fiziksel yapı açısından da koruma – kullanma dengesi doğru kurulmalıdır.

Cumalıkızık'ın genel fiziksel durumu, halkın turizm ile ilişkili gereksinim ve istekleri doğrultusunda sağlıklaştırılmalıdır. Cumalıkızık halkının yerleşim genelinde ve geleneksel konutlar özelinde turizm etkinlikleri açısından gereksinim duyduğu fiziksel yapı (kent mobilyaları, konutların fiziksel açıdan sağlıklaştırılması vb.) halk – uzman işbirliği içinde projelendirilmeli ve hızla uygulanmalıdır. Bu kapsamda ulaşım (yaya ulaşımı, taşıt ulaşımı, otopark vb.) ve altyapı konusu üzerinde özellikle çalışılmalıdır.

Cumalıkızık geleneksel yapılarının hem konut olarak işlevini sürdürecek olanları hem de turizm etkinlikleri kapsamında yeni gereksinimler için uyarlanacak olanları için hızla projeler üretilmeli ve uygulamalar gerçekleştirilmeli, bir diğer ifade ile Cumalıkızık geleneksel konutları fiziksel açıdan bir yandan korunurken diğer yandan turizm etkinlikleri için iyileştirilmelidir. Cumalıkızık'ta gerçekleştirilecek turizm etkinlikleri için yerel halka maddi destek sağlanmalıdır. Cumalıkızık'ı dizi seti olarak ziyarete gelen turistlerin ve bu kapsamda ele alınabilecek medyatik turizmin olumlu / olumsuz yönleri iyi değerlendirilmeli, yerleşime verebileceği sosyal ve fiziksel zararlara karşı Cumalıkızık'ın kültürel mirasının korunarak turizme kazandırılmasına yönelik önlemler paketi hazırlanmalı ve hayata geçirilmelidir.

Turizm ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel vb. çok yönlü bir yapı sergilemektedir. Bu bakımdan herhangi bir yörede gerçekleştirilecek turizm etkinliklerinin çeşitli boyutlar açısından ele alınması ve uygun turizm türü ya da türlerinin belirlenmesi ve her bir boyut için bir zaman yönetim planının yapılması, söz konusu zaman yönetim planlarının oluşturulmasında ise disiplinlerarası bir çalışma gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Cumalıkızık'ın yerel kimliğine uygun turizm türleri (kırsal turizm, kültürel turizm vb.) hızla belirlenmelidir. Buna bağlı olarak Cumalıkızık'ı ziyarete gelecek turist profili tanımlanmalı, yerleşimin sosyal ve fiziksel açıdan taşıma kapasitesi belirlenmeli, tanımlanan turist profilini yöreye çekmek için gereken planlama yapılarak disiplinlerarası bir yaklaşımla hızla hayata geçirilmelidir.

Cumalıkızık halkı sürdürülebilir turizm planlamasından uygulamasına kadar tüm aşamalarda çalışmaların içinde yer almalı, fikirlerini sunmalı ve turizm konusunda eğitimler ile desteklenmelidir. Kültürel değerlerin korunması ve yerel halkın ekonomik açıdan kalkınması bakımından turizmde istihdam önceliği Cumalıkızık halkına tanınmalıdır. Cumalıkızık'ta sürdürülebilir turizm gelişimini sağlarken kırsal turizmin kaynağı olan tarımsal üretim desteklenmelidir. Yapılacak bilgilendirmeler ve turizm ile ilgili olarak uzmanlar tarafından halka verilecek eğitimler ile el ve ev ürünlerinin pazarlanması, rehberlik gibi konularda Cumalıkızık halkına destek verilmelidir.

Cumalıkızık için turizm stratejilerinin belirlenmesi konusunda "Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri Projesi" büyük önem taşımaktadır. Geçmişten günümüze Cumalıkızık için atılan her adım aslında somut olan ve olmayan kültürel mirasa müdahale anlamına gelmektedir. Cumalıkızık'ın bugün içinde bulunduğu olumlu / olumsuz sosyokültürel, ekonomik ve fiziksel durum; Cumalıkızık'ın fark edilmesinden günümüze geçen sürede atılan adımların sonucudur. Geçmiş değerlerini koruyamayan bir ulusun yeni değerler üretmesinin olanaksız olduğu görüşünden hareket ederek, geleceğe doğru aktarılması hedeflenen Cumalıkızık ve benzeri yerleşimler hakkında doğru kararların verilmesini, doğru uygulamaların yapılmasını sağlamak konu ile ilgili tüm disiplinlerin uzmanlarının ortak sorumluluğu olmalıdır.

Z. Sevgen Perker; Bursa'da doğmuş, orta ve lise öğrenimini Bursa Kız Lisesi'nde tamamlamıştır. Uludağ Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü ile Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olan Z. Sevgen Perker, Yüksek Lisans ve Doktora eğitimini Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yapı Programı'nda tamamlamıştır. Mimarlık Bölümü'nden mezun olduktan sonra bir süre özel sektörde çalışmış, ardından Bursa Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 bünyesindeki "Cumalıkızık Proje ve Koordinasyon Ofisi"nde Projeler Sorumlusu olarak, "Aile Afete Hazırlık Projesi'nde ise Proje Koordinatörü olarak görev yapmıştır.

Z. Sevgen Perker, halen Uludağ Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır. Z. Sevgen Perker'in yapı malzemesi, geleneksel yapı malzeme ve elemanları, yapı malzemesinde hasar ve hasar giderme yöntemleri, geleneksel konut, geleneksel yapı, geleneksel yapılar ile Anadolu konutunun yapısal olarak korunması ve güne uyarlanması konularında, ulusal ve uluslararası alanda, çeşitli çalışma ve yayınları bulunmaktadır.

6. Kaynaklar

[1] Güvenç, B. (1996). İnsan ve Kültür, Remzi Kitabevi, İstanbul.
[2] Anonim (1983). 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. Resmi Gazete Yayın Tarihi: 23.07.1983.
[3] Ahunbay, Z. (1996). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. YEM Yayın. İstanbul.
[4] Hasol, D. (1993). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü (5. Baskı). S.272.
[5] Asatekin, G. (2004). Kültür ve Doğa Varlıklarımız Neyi Niçin Nasıl Korumalıyız. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
[6] Binan, C. (2005). Doç. Dr. Can Binan İle Koruma Üzerine. Tasarım Dergisi. Sayı: 12, S. 67.
[7] Gürer, N. (2003). Kırsal Geleneksel Konut Dokusunun Turizm Bağlamında Değerlendirilmesi, Cumalıkızık Örneği, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
[8] Günal, V. (2006). Mardin İlindeki Kültürel Çekicilikler ve Turizm Amaçlı Kullanım Olanakları, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara.
[9] Emekli, G. (2006). Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm, Ege Coğrafya Dergisi, Sayı:15, S. 51 – 59.
[10] Semenderoğlu, A., Çakıcıoğlu, R.O. (2007). Şirince'de Kültürel Turizmin Gelişimi, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:22, Sayfa. 174 – 184.
[11] Çetin, T. (2010). Cumalıkızık Köyünde Kültürel Miras ve Turizm Algısı, Milli Folklor, Sayı: 87, S. 181- 190.
[12] Perker, Z.S. (2004a). Gündem 21 Sürecinde Sürdürülebilir Yerleşme ve Kentleşme Bursa Ölçeği, Güney Marmara Mimarlık, Sayı: 19, s. 14 – 19, Bursa.
[13] Çahantimur, A.I. (2007). Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Şosyo – Kültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Bina Bilgisi Bilim Dalı, İstanbul.
[14] Uslu, A., Kiper, T. (2006). Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı / Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 3(3): 305-31.
[15] Perker, Z.S. (2002). Halk Mimarisi ve Cumalıkızık Örneği, 1. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
[16] Perker, Z.S. (2004b). Geleneksel Ahşap Yapılarımızda Kullanım Sürecinde Oluşan Yapı Elemanı Bozulmalarının Cumalıkızık Örneğinde İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa.
[17] Perker, Z.S., Akıncıtürk, N. (2011). Geleneksel Cumalıkızık Evlerinde Ahşap Konut Sistemi, Uludağ Üniversitesi Mühendislik – Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı:1, Bursa.
[18] Berkay, F. (2007). Mimarlık ve Sosyal Hayat. Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Dersi. Bursa.
[19] Berkay, F. (2008). Sosyal Değişme ve Uygarlık Dönüşümleri. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Y.Lisans Dersi. Bursa.
[20] Kongar, E. (2004). Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği. Remzi Kitabevi, İstanbul.
[21] Perker, Z.S. (2010). Geleneksel Anadolu Konutunun Güne Uyarlanmasında Yapısal Bir Model, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa.